

Budapest székesfőváros községi iskoláinak állapota az 1901—1902. iskolai évben. Függelék a székesfőváros 1902-ik évi közgazgatási évkönyvéhez. Budapest, 1904. Székesfővárosi Házinyomda.

Budapest székesfőváros elhatározta, hogy közgazgatásáról ezen-től évkönyvet ad ki. Az első ilyen évkönyvet az 1902-dik évről most adta ki s ennek függeléke gyanánt mintegy nyolc ívnyi terjedelemben a maga községi iskoláinak állapotát tárgyalja. A jelzett évet azért tartja az előző alkalmasnak a beszámolásra, mert ebben az évben indult meg az elemi iskolai oktatóterv revíziója, továbbá ugyanekkor szervezték át az iparostanonciskolákat szakirányúvá. Mindezeknek a reformoknak tudományos alapját óhajtják erősíteni a meglévő állapotoknak részletes ismertetésével. Említenünk sem kell, hogy a gondos munka megjelenése *Bárczy István* fővárosi tanácsnoknak az érdeme.

A könyv öt részre oszlik. Az 1. rész az összes községi iskolák áttekintését nyújtja, a 2. rész az elemi-, a 3. rész a polgári- és a 4. rész az iparostanonciskolákkal foglalkozik, az 5. rész pedig a statisztikai táblázatokat foglalja magában. Mindenik részben bőven vannak az összehasonlítások az országos viszonyokkal és a külföldi nagyvárosok példáival.

Az első rész kivált a fentartási költségek szempontjából tárgyalja az összes községi iskolákat. Eszerint az egy tanulóra eső költség meglehetősen magas még az elemi iskolákban is, már az egy lakosra eső költség nem annyi, mint a külföldi nagyvárosokban, ahol az oktatást tisztán községi jellegű iskolák végzik.

A második részben szó van az elemi iskolák alapítási idejéről, elhelyezéséről, a tantermek és osztályok számáról, általában a tanulók számbeli viszonyairól az iskolaév különböző időpontján, továbbá nemek, iskolák és kerületek szerint az utolsó tíz évben. Külön fejezet tárgyalja a tanulók nemzetiségbeli, vallásfelekezeti, születés és lakóhelyi adatait, továbbá a tanulásbeli eredménynek és az iskola szociális feladatainak számbevételét. Pædagogiai szempontból érdemes a tanulásbeli eredmény számviszonyait közelebbről mérlegelni. Bukott évfolyamonkint az I. osztályban a tanulók 15, a II. osztályban 14, a III. osztályban 15·9, a IV. osztályban 14, az V. osztályban 19 és a VI. osztályban 7·8 százaléka. Átlag bukott 14·8% s minthogy egy-egy osztály átlagos létszáma 48, tehát átlag osztályonkint 7 tanuló bukott. Kerületek szerint a legkevesebb bukott az V. kerületben (11%), ezután következnek: a VI. kerület (12%), az I. és a IV. kerület (13%), a II. kerület (13·5%), a VII. kerület (15%), a VIII. kerület (16·5%), a IX. kerület (18·5%) és végül a III. kerület (20%). Az első osztályban az olvasás miatt megbukott a fiúk közül 13·5%, a lányok közül 10·3%. Az összes tanulók közül számtanból csak 10·7% bukott.

Száz első osztályos tanuló közül harminc évvel ezelőtt 37 bukott meg, húsz évvel ezelőtt már csak 25, tizenkét év előtt 22, öt évvel ezelőtt 17 s a jelentés évében csak 12.

A *harmadik rész* a polgári fiú- és leányiskolákat tárgyalja ugyanazon szempontok szerint, mint az elemi iskolákat, az összehasonlítás azonban itt leginkább csak Béccsel és az országos viszonyokkal megy végbe. A fővárosi polgáriskolák fejlődése meglehetősen egyenletes, az utolsó húsz évben öt-öt évenként 40%-kal emelkedett a tanulók létszáma. Már az országos viszonyok egyenlőtlen fejlődését mutatnak; kezdetben öt-öt évenként 60%-os volt a fejlődés, az utolsó öt évben pedig már csak 33%-os. Az oktatás eredményét a fiúiskolákban ezek az arányszámok mutatják: felsőbb osztályba lépett Budapesten a fiúk 76·8%-a, az országban 76·2%-a és Bécsben 78·8%-a; a leányok közül felsőbb osztályba léphet Budapesten a tanulók 89·8%-a, az országban 82·7%-a és Bécsben 85·5%-a. Figyelemre méltó a tanulók pályaválasztását mutató statisztika.

A *negyedik rész* az iparostanonciskolák állapotát mutatja. Örvendetes itt, hogy egy-egy osztályra átlag csak 36 tanuló esik; a bukottak százalékos arányszáma mégis tekintélyes, még pedig az előkészítőben 24%, az I. osztályban 23·8%, a II. osztályban 20% és a III. osztályban 8%, átlagosan bukott: 20·1%, holott tíz évvel ezelőtt még 28—30%-os arányszámokat is találunk.

sz—s.

*

Pædagogiai programmértekezések. (Tanítóképző-intézetek értesítői.)
(Befejező közlemény.)

9. Breznay Imre: *A magyar iskola vezető szerepe a magyar nemzeti állam kiépítésében.* (Egri érs. r. kath. tképző.) E meglehetősen terjedelmes (69. l.) pályakoszorúzott értekezésben a szerző Magyarország népoktatásügyének a közelmúltban mutatkozó fejlődését és jelenlegi állapotának statisztikáját mutatja be abból a célból, hogy fel-tüntesse a magyarságnak a népiskola hatásából eredő erősödését és kiemelje e téren a jövő feladatait. A nemzeti szempontok erélyesebb érvényesítése céljából elkerülhetetlen az iskola-felügyelet szigorítása, az adminisztratív tanfelügyelet helyett az iskolalátogatáson alapuló ellenőrzés. Ez a segédtanfelügyelők számának tetemes szaporítását kívánja. A magyarlakta vidékek még nagyon rászorúlnak iskolákra. E tekintetben felveti a törvényhatóságok által fenntartandó vándoriskolák szervezésének gondolatát, mert az írni-olvasni nem tudást a tanyákon csak ilyen módon lehetne megszüntetni.

10. Karácsony József: *Jellemtan.* (Csíksomlyói róm. kath. tképző.)